

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium!
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Lelkésznevelés.

Amennyiben azt egy hetilap keretei megengedik, szeretném a kérdésnek, ha rövidre fogva is, lehető teljes megvilágítását adni, egészen az élet, a gyakorlat látószögénél tekintve azt. Tehát kezdjük legelől.

Van-e szükség lelkésznevelésre?

Természetesen erre a kérdésre mindenki gondolkozás nélkül igennel felel. De viszont nem mindenkinél menne olyan könnyen a szavazat indoklása. Legalább is a kérdés felvetésének első perceiben aligha tudnók megmagyarázni ezeket a bevezető kérdéseket: *volt-e eddig, van-e ma tulajdonképeni lelkésznevelés? miért van arra szükség?* Ez utóbbi kérdésre először! És pedig ezzel a hozzáadással: a leendő lelkészeket társadalmi emberekké és lekipásztorokká kell nevelni. Az elsőhöz is szükséges a nevelés a lelkeszi pályára lépőknek legalább 90 %-a érdekében; az utóbbihoz pedig kivétel nélkül mindeniknek. K. B. cikkéből (lap 35. sz.) azt látom, hogy tulajdonképeni lelkésznevelésünk ma sincs, azt hiszem, nemcsak Debreczenben, hanem többi theoi. intézeteinkben sem. A múltban!? Erre azt hiszem, nagyon sokan fájdalmasan emlékezünk vissza. Ma érezzük, hogy a tanácsoló, intő, vezető, fékező, jóakaratu szeretet mennyire hiányzott a leendő lelkészek nevelésénél. Érezzük káros hatását annak, hogy tanár és tanítvány között csupán a tudós előadó és hallgató közti rideg kimért viszony, de semmi sem volt az atya és gyermek közt való meghitt, szeretetteljes viszonyból, annak minden lehető áldásos kihatásával. Ma bizonyosan szomorúan gondolnak vissza sokan arra a múltra, amikor a thelogusokat, a leendő lekipásztorokat teljességgel nem lelkeszi tulajdonságokról, lekipásztori magatartásról lehetett felismerni. Sokan nagyon fájdalmasan, itt-ott teljes összetörettetés, mint magas leckepezés árán tanulták meg az élet iskolájában, amire nem készítettek el bennünket (de hát kik készítettek volna!? hiszen tanáraink magok sem ismerték a való életet) a theologiákon, hogy a lekipásztorság valami egészen más, mint bármely más állás, a lekipásztornak egészen

más embernek kell lenni, mint mindenkinek másnak. Nagyon sokan nem tudják beletörni megkegyesedett nyakukat Krisztus szelid igájába. Ezért sokan nem lettek pasztorokká. Bizony velünk senkise foglalkozott. Ezért nem tudjuk magunkat beletörni a lekipásztori hivatalnak abba az ágába, mely a lelkekkel foglalkozásban áll. Nagyon szabadjára voltunk hagyva. Ezért nem ismerjük a lehetőségét a valami úton-módon való fegyelmzésnek.

Lehet-e nevelni? Lehet-e nevelni általában kezdve a kis gyermekkortól? A neveléstudományak ez fontos és vitatott kérdése, melynek feltevésére és felette vizsgálódásra a tapasztalat vezette rá a neveléssel foglalkozókat. A nevelésen itt az emberi munka, emberi beavatkozás útján jöhető, tehát tudatos, tervszerű, szándékos nevelést értjük, arra gondolunk. Mert abban, hogy mik legyünk, mivé alakuljunk ki, egy sereg tényező hat közre, mint az átöröklés, velünk született tulajdonságok, család, környezet, olvasmányaink, helyzetünk, foglalkozásunk stb. És ezeknek mindenike magában is sokkal elhatározóbb befolyással van egyéniségünk kialakításában, mint a legbölcsebbek szerint megállapított és a legteljesebb következetességgel keresztülvitt látható nevelői munka. Annyira, hogy p. o. az átöröklés tényének tanulmányozói, mint Ribot Th. a nevelésnek az átöröklés mellett igen csekély jelentőséget tulajdonít. „A lelki átöröklés“ c. könyve 372. lapján erre nézve ezt olvassuk: „azt hisszük, hogy a nevelés befolyását a maga igaz értékére szállítjuk le, midőn azt mondjuk, hogy az sohasem korlátlan, s csak a középszerű tehetségekre van döntő hatása. A nevelés befolyása a hülyéknél és lánghelméknél a minimumig redukálódik; a közbenesőknél van hatása; a maximumot azon közepes természeteknél éri el, akik sem jók, sem rosszak nem lévén, azzá válnak, amivé a véletlen gyúrja őket. A nevelés befolyása olyan ingadozó, hogy joggal kétségbe vonjuk, hogy valaha korlátlan volna.“ Herbart megállapította, hogy „a nevelhetőséget a növendék egyénisége, a helyzet és a kor körülményei nagyon korlátoltta teszik.“ A mi

Bessenyei Györgyünk idevonatkozó megfigyelései eredményét ebben a tételben foglalta össze: „minden ember haláláig elváltozás nélkül megtartja természetének és tulajdonságainak minémüséget, melyet születésével szüleinek véréből merített.”

Én magam megfigyeléseim, tapasztalataim alapján ugyancsak azt mondhatom, hogy megvannak, akár az átöröklésben reánk átruházott, akár velünk született alaptulajdonságaink. Ezeket a nevelés, az ezen úton kifejlesztett önfegyelmezés talán fékezheti, némi tetszetős mázzal bevonhatja, ideig-óráig visszaszoríthatja; de csak alkalom kell, hogy az ember, az állat belőlünk előtörjön. Itt akétségbe ejtően megdöbbenő bizonyíték a borzalmas háboruban. A civilizált (de nem kultur) ember ismét bestiává lett.

Mi volna az eszményi állapot? Úgy lehetne ezt előállítanunk, ha módunkban volna egy kis kiválasztást, kiselejteztést (selectio) eszközölni. Ezt lehető teljességben a r. kath. papnevelés „kispap” intézmény beállításával lehetne megközelítenünk, amikor is a theol. tanfolyamot megelőző 2 éven át a lelkészi pályára jelentkezők szigorú megfigyelés, ellenőrzés alatt állának, ennek elteltével csak a szelíd lelkületű, tiszta erkölcsi érzékkel, mint benntermett, alaptulajdonságokkal felruházott és igazi hivatottságot érzők bocsáttatnának a theológiákra. De amennyiben ezt mi meg nem tehetjük, selectiot addig a határig és olyan értelemben mégis végeznünk kellene, hogy a középiskolák vallásánarai eleitől fogva is, de főképen a 7. és 8. osztályban különös gonddal kísérnék a lelkészi pályára jelentkezőket; és hívnák a megfelelőket, távoltartanák az alkalmatlanokat.

Az adott körülmények között! Lehet, hogy csatlódom, nem is valami nagy a terület, mit áttekinteni módomban van, de nekem úgy tetszik, hogy az újabb lelkészi nemzedék úgy értelmi, mint erkölcsi minőségre nézve a két szélsőségből kerül ki. Néhány, szinte bámulatos tehetségű és tiszta erkölcsű és életű, eszményien magasztos gondolkodású, önfeláldozó ember mellett a túlnyomó nagy többség egészen korának a gyermeke, távol minden tekintetben a legkisebb ideálmustól. Csak ezelőtt 30–40 évvel is még azt a szilaj ifjúságot ideálok hevitették. Azok a kemény legények gyermeteg lelkűek voltak a mai, testben fejletlenebb öreg gyermekekhez mérten. Azokat könnyebb lett volna, ezeket nagyobb szükség nevelni. Hogy miben álljon az, arra nézve természetesen csak általános irányelveket állíthatunk fel. Ezeknek keretei közt a kidolgozás a nevelők bölcseségére, rátermettségére hagyatik.

Az irányelvek között első a szeretet. Még az egyetlen is nagyobb lenne, valódibb tanár lenne az a tanár, aki a jézusi szeretet szelíd, mégis lenyűgöző, lefegyverező erejével forgolódnék tanítványai között, aki a szeretet melegét árasztaná azokra a

korán kihűlt szívekre, mint az, aki csak a tudás büszke, de hideg fényébe burkoltan, valami hozzáférhetetlen magasságban áll azok előtt, kiken keresztül az egyház, viszont ebben az Isten országának magas érdekei vannak kezébe letéve. A szívéhez kellene férközni azoknak, kik majd kint az életben a szív világát lesznek hivatva ápolni. Ezt pedig csak szeretetteljes gyakori, szakadatlan foglalkozással lehet elérni. Jól tudom, hogy erre nincs ideje minden tanárnak, már csak a család fenntartásához szükséges mellékfoglalkozások miatt sem. Épenezért — amint arra egy dolgozatomban ez év folyamán egyszer már rámutattam — mulhatatlanul be kellene állítani minden theol. intézetünkön, a debreczeni egyetemen sokkal inkább, a lelkészek nevelését egyedül biztosító internátust, nem ugyan és nem épen zárdai szervezettel, mert nem akarunk rablelkeket nevelni, de mégis a leendő lelkészek, tehát lelkésznövendékektől feltétlenül megvárható tisztább életet, komolyabb magaviseletet biztosító szigorú rendtartással. Ez internátus élére a kath. spirituális minőségben, tehát a theologusok tulajdonképeni nevelésének a vezetésére, lelki életének irányítására állítandó lenne egy lehetőleg feleséges és megletebb korú, 40 évesnél csak kivételes esetben fiatalabb gyakorló lelkész, akit feleségestől együtt a minden tekintetben arravalóság, nem pedig melléktekintetek minősítésének erre. Ennek az internátusi felügyelőnek (sőt több: spirituális, lelkiatya) a lelkésznövendékekkel folytonos együttléte, feleségének is azokkal gyakori beszélgetése, az szeretetteljes ráhatás, a határt nem tévesztő fellépés lenne hivatva azokban a társadalmi embert és az igazi lekipasztort kifejleszteni. Emellett a belmisszió gyakorlati bemutatásával kiegészítené annak, mint tudománynak elméleti ismertetését. Ő benne kívántatnék meg a teljes bölcsesség, mely a szeretetet kijátszható engedékenységgé olvadni ne engedje, viszont a szigorúságot a ridegségtől elválassza. Természetesen ezt a kettős nevelési elvet (szeretet, szigorúság) megvalósítani csak az tudja, aki abba az intézetbe szívében, életében beviszi az egyetlen tökéletes nevelési elvet: Jézus Krisztust.

Vissza a régihez, az eredetihez! A református egyházak mindenütt, Magyarországon mind a két protestáns egyház vérben született; mártirok véréből ázott talajba nyúlnak le gyökereik. A magyarországi prot. egyházak vértanú egyházak. A szegénységet, nyomort, mellőztetést, üldöztetést, halált elszenvedni kész mártír lélek szilárdította meg ezeket; az tette a világ előtt értékessé, tiszteltté. A szegénységben, megaláztatásban, de abban tanúsított méltóságában, szolgálóinak rongyok között is, ha komoly, akár komor, de mindenkor arcokra írt fenségében ismerte fel a világ ez egyházak igaz eredetiségét, Krisztustól származását.

Én azt hiszem, hogy a magyar prot. egyházaktól

ha korunk nem kívánja is meg a szegénységet, de több tisztelettel viseltetnék iránta, ha nem kellene látnia annak nagyon is elvilágiasodását, egészen világi, vagy róm. kath. eszközökkel operálását. Mivel azonban ehhez még nem vagyunk elég erősek, mintha egy kis szemfényvesztéssel dolgoznánk; szinpadilenge öltözetünk fogyatékoságait görögtűz fényével tesszük csillogóvá; Potemkin díszletekkel dolgozunk, Potemkin falakat mutogatunk. Mindent, mindent prédikálunk, csak az egyet nem, akit kellene, azt, aki megfeszített. Az igehirdetésben, a zöld és fehér asztalnál egyaránt „egyik a másiktól vár dicsőséget és a dicsőséget, mely csak az Istentől származik, nem keresik.” (János 5. 44.)

A lelkésznevelésben vissza kell térnünk a prot. lelkész eredeti eszményéhez és amennyire a korszak mel képesek vagyunk megbirkózni, olyan lelkészetet nevelni a jövőre számára, kiknek lelkében az ő urukért, a Jézus Krisztusért vértanúságra képes és kész meggyőződés legyen, kik a Krisztus egyházáért készek legyenek elhordozni a szegénységet, a vagyont hajhászástól pedig távol álljanak, önmaguk az ég és föld dicsőséges nagy királya előtt minden ő hiábavaló, nyomorúságos dicsőségükkel teljesen megsemmisüljenek. A református egyház a vértanúság jegyében született. A világ tiszteletét neki ma is a vértanúi jelleg szerzi meg.

Az iskolai élet után. A lelkésznevelésnek nem kellene megszakadnia az iskolai élet végétől, hanem tartania kellene a segédlelkészi évek alatt is, legalább a társadalmi és lelkészi életre előkészítésre nézve, a főnök házában, családjában körében szeretetteljes fogadtatás és bánás által, amihez természetesen mulhatatlan szükséges lenne, hogy a káplánok mindenütt a lelkészeknél lakjanak, asztaluknál üljenek, a teljes egyenlőség szellemében és a jóakaró szeretet lelke által körülvéve.

A további tudományos nevelés érdekében elfogadhatnók a r. kath. egyház azon gyakorlatát, mely szerint évenként több tudományos tételt és gyakorlati kérdést ad ki az egyházmegye theol. intézetének tanári kara, miket minden lelkésznek — a 60 éves koron alól — ki kell dolgoznia és a komolyan vett lelkészértekezleteken felolvasnak, megbírálnak, így küldik be a tanári karnak.

Nem ellenkeznek a prot. szabadság szellemével az ilyen intézkedés sem: az 1896. évben a római pápa elsősorban Magyarország kath. püspökeihez adott ki olyan rendeletet, mely kötelezi azokat, hogy szigorúan ellenőrizzék az áldozó papokat, hogy azok kiszabott imádságaikat (!) pontosan elvégezzék, a szent tudományokkal fáradhatatlanul foglalkozzanak, tulajdonképeni hivatásukat méltóan teljesítsék. Nagy gondot fordítsanak arra a püspökök, hogy a plébánosok és segédlelkészek hivatalukban hanyagoknak, téleneknek ne találtsanak, — az evangéliomot a

nép felfogásához mértén magyarázzák, a hívek kegyes érzületét jámbor társulatok és egyesületek meghonosításával stb. Istenhez édesgessék. És mivel, mint Aranyszájú Szent János mondja, szánalomra méltó tanító az, ki példával nem tanít, a püspökök szorgosan gondoskodjanak, hogy az áldozó papok erkölcsi a hívő nép megbotránkoztatására épenséggel ne szolgáljanak. Hasztalan a néptől feddhetetlen keresztyén életet kívánni, amikor lelkipásztoraiban szentül nem fényeskednek a jó erkölcsök. Amiért is az egyházfők erélyesen hajtsák végre mindazt, amit a fegyelmi szabályok az egyháziak kihágásaira, jobbitására és megfenyítésére előírnak. Mert Nagy Szent Gergely tanúsága szerint nagyobb kárt senkitől sem szenved az Isten, mint a papoktól, amidőn azok vétkeznek, kik mások vétkeit tartoznának meggátolni, nem a lelkek megnyerésének, hanem saját kedvtölteséinek élnek, földiek után sóvárognak stb.

A mi lelkészeinket oda kell nevelni, hogy ugyan ezen eredményeket önfegyelmezés útján képesek legyenek elérni.

Nagy István.

Közélet

A biblia és énekeskönyvünk.

A theológián főként elméleti és aránylag kevés gyakorlati ismereteket szerez a leendő lelkész. A katedrán prelegál a theologiai tanár predikáció és bibliamagyarázat miként írásáról is. Irnak is a theológusok mindkét fajtából néhányat, sőt azok meg is bíraltatnak, predikációikat az oratóriumban el is mondják, tanuló társaik és a gyakorlati theologia tanára meg is bírálják a predikáció előadását. Nyer is ekkor a theológus utasítást, hogy jövőre előadandó predikációját miként mondja el. De ez az iskolai egy-két predikációírás csak kezdet és nem egy lelkész amint egyházba jut, a kiadott s általa megvett predikációs könyvekből emléz be predikációkat és bibliamagyarázatokat és azokat mondja el a szószéken. De nem ír aztán predikációkat és bibliamagyarázatokat és így elmarad a további önképzés, ami hiba, mert az önképzés köteleesség. Mi annak főként az oka, hogy nincs elég bibliaismeretünk? Az, hogy nem olvassuk többször figyelemmel a szentírást, nem hatolunk be annak értelmébe mélyen. A szentírás alapos ismerete nélkül, a szentírók szavainak helyes értelmezése nélkül jó egyházi beszédet, mely teljesen alkalmilag biblikus lenne, nem írhatunk. A biblia gyakori olvasása tehát egyik mulhatatlan kellék arra, hogy jó egyházi beszédet készíthessünk. Evégből nem lenne eltévesztett dolog, ha olykor-olykor figyelmeztetve lennénk mi lelkészek a szentírás többszöri figyelmes olvasgatására és az olvasottak feletti mély gondolkodásra és predikációk írására. De akad lelkész, aki csak akkor veszi kezébe a szentírást, mikor a textust kikeresi és a templomban a szószékben felveszi.

Miért adja a beiktató lelkész át a bibliát a beiktatott új lelkész kezébe? Felszenteléskor miért kötelezi el a püspök a felszentelendő, illetve felszentelt atyafit a szentírás tanulmányozására, hanemha azért,

hogy azt figyelmesen olvasgassa, tanulmányozza. A biblia a lelkész legerősebb lelki fegyvere. Ez legyen a mi ékességünk, dicsekedésünk, pajzsunk. Ebből a kútforrásból merítsünk mi és adjuk az életnek italát hűveinknek, ezzel védjük, mint kétélű szellemi lelki fegyverrel hitünket.

Miután pedig a predikációban idézendő szentírásbeli helyek mellett, mint mellékbizonyítékok hatásosan szerepelhetnek egészen odaillő zsoltár vagy dicséretversek, énekeskönyvünk többször átolvasgató, áttanulmányozandó, csakis akkor lesz lehető annak verseinek a predikációba helyes alkalmi beillesztése. Hűveink szeretik, ha a predikációkban a szentírásbeli helyek mellett énekvers idézetek is alkalmazhatók. Lévai Lajos sárkeresztúri lelkész és esperes kiadott predikációs könyvében ügyesen alkalmaz odaillő énekverseket. A szentírás mellett az énekeskönyv tekintélye, mondjuk, szentsége is feljebb-feljebb emelkednék, ha egyházi beszédeinkbe abból is idéznénk. A szentírás és énekeskönyvből egyházi beszédeinkbe beszölt s elmondott versek hatása a hallgató gyülekezetre mély benyomást tesz.

„Külföldön néhol az énekeskönyvet a nép bibliájának szokták nevezni. Ezen elnevezésben kétségkívül van valami túlzás, mert az Isten ígését soha, sehol és senkinek kezében semmi más nem helyettesítheti. Annyi azonban bizonyos, hogy a protestáns nép, s épen a mi népünk egyházi életében is a biblia után semmi oly nagyfontosságú befolyással nem bír, mint az énekeskönyv.“ Így szól Révész Imre „a magyarországi református egyház közönséges énekeskönyvéről, az ének szerzőinek névsorával, történeti közlemények“ című füzet bevezetésének elején.

A papi nemzedéknek érdekében áll tehát bibliai előképzettségét folyton bővíteni, de kötelessége is. De hát ki ellenőrzi most azt, hogy a lelkészek tovább képezik-e magukat. Nem érdektelen tudni, hogy mik voltak 1814 február 28-án épen egyházközségben a kanonika vizitáció némely felvett kérdései; mert ezekben tárgyamra vonatkozólag, értve a lelkészek továbbképzését, van egy-két tétel a többi között. A kérdések ezek: „ki a prédikátor? marad-e? van-e catechismusa, helvetica confessiója, egyéb szükséges könyvei, mit olvas privátim?“ Ez alatt, hogy mit olvas privátim? ez értendő: hogy képezi-e tovább magát? A továbbképzés lelkészekre vonatkozólag főként a káté, a helvetica confessio és az egyházi törvénykönyv tanulmányozásában kell, hogy álljon, azután más tudományos theologiai művek figyelmes olvasásában.

Nem kicsinyes az ügy, melyről szóltam, ép azért érdemes a gondolkozásra és arra, hogy ez ügghöz nálam avatottabb tollúak szóljanak. De felsőbb hatóságaink mindenesetre emeljék fel szavukat és utasítsák a lelkészeket főként a biblia tanulmányozására, mert valljuk meg az igazat, hogy vannak, akiket, mint a gyermekeket, nógatni kell kötelességeink teljesítésére. Az esperesek tesznek erről szomorú tanúbizonyosságot, hogy mennyire hátráltatják az adminisztrációt némely lelkészek a terminusok negligálásával. Hát a húzás-halasztás, a késedelem emberei vagyunk mi, nem árt nekünk egy kis figyelmeztetés, hátha megértenék ezt a példaszót: „Amit ma elvégezhetsz, ne halaszd azt holnapra.“ Hátha a figyelmeztetések után mindenek ékesen és szép renddel intéztetnének el.

Sófalvy.

Külföld

Apró képek

a bázeli református theologiai alumneumból.

(Befejező közlemény.)

A diákok jó barátságban vannak egymással. Egy-egy összejövetelt, vitatkozást szenvedelmesen — látam, de mélyebb gyűlölködéseket nem vettem észre. Jól meg vannak együtt, mégis vannak csoportok, akik különösebben összetartanak, vagy két-két egymást jobban megértő barát. A diákságot, bár mind theologusok, még sem lehet egyformának mondani. Voltak nagyon szorgalmasak, volt egy-kettő, aki csak a könnyebb végét fogta a dolognak. Volt egy, aki különösen fölkeltette a figyelmemet vasszorgalmával; egy időben szinte egész nap ott ült a héber studiuma mellett és még arabot is tanult hozzá. Hozzá még nagy kedvvel, szinte passzióval. Egy másik az első jelölt (a mi káplánunk) vizsga előtt állott, az is nagyon sokat tanult. A többieket is általában igen szorgalmasoknak láttam. Úgy találtam, hogy szorgalmasabbak, többet tanulnak és tudnak is, mint a mi theologusaink. Hallottam egy sétánk alkalmával egy beszélgetést társadalmi témákról is; s olyan jártasságot és emelkedett felfogást bizonyítottak be előttem, amit nem igen tétéleztem fel róluk. Volt egy-kettő, aki inkább a könnyebb életet szerette. Összejöttek a szobáikban, pipáztak, teázgattak, külsőleg mindnyájan udvariasak voltak, s a művelt ember impresszióját tették. Mikor már a szemeszter vége felé körútamra készültem, nagyon szívesen adtak útbaigazítási terveket stb. hogy lenne jobb. Kettő fel is ajánlotta, menjek el hozzájuk, mindkettő papfiú volt, tényleg meg is látogattam őket, egyik jó darabon velem is jött a nagy „Jungfrau“ hegycsoport előtt. A lakótársam egy fiatal gyermekember volt, aki előző évben tette le az érettségét. Ez is nagyon előzékeny volt. Szép könyvtára volt, felajánlotta használatra; az asztalom felett függő lámpámra ernyőt csinált, útitervemben segített stb. végül megajándékozott egy könyvvel (Schleiermacher: Reden über die Religion). Ebben a diákban érdekesen volt egyesülve a komolyság és a mulató kedv. Tagja volt egy híres diákegyesületnek, a Zofinger Vereinnak és a kneipékra hetenkint eljárógatott, ahol szemtanúja voltam, nagy ivások folytak. Ennek dacára azonban rendszerető, igen erős szorgalmú diák volt. Különben a többiek is szerették a tréfákat. Az bizonyos, hogy ha egy barátságos társaságban voltunk is, még sem volt ez a csoport diákság egyfajta. A szenior, aki a tanfolyamnak vége felé járó diák volt, szelid és udvarias, emellett határozott ember volt pozitív keresztényen szellemmel; már a viceszenior racionalista volt. Igen jól voltam egy magas, derék fiúval, aki misszionáriusnak készült, de családi körülményei megaka-

dályozták. Rendkívül sok lelki derékség és energia volt benne, világos szemmel látta a világ gonoszságát és állította, hogy az embereknek meg kell térni. Sokat tanult és szerette a zenét is művelni. Egy másiknak megint különös világnézete volt. Azt mondta, hogy az emberek a tudomány, a fejlődés által lesznek boldogok. Az evang. keresztyén világnézetet úgy látom, nem ismerte. Jóllehet voltak ideáljai és akaratata, de azt is állította pl. hogy a hazugságot a katonaságnál nem lehet elkerülni, nem is szükséges: „so geht es besser.“ (Megjegyzem, hogy mindenki tartozik szolgálni és az időre természetesen kibocsátják az Alumneumból). Egyik-másik a kor szellemétől ugyancsak imprégnálva van. A Hausvatert buzgó keresztyén embernek láttam, azonban nem tudtam alaposan utána járni, mennyiben tudja befolyásolni egyenkint a diákok karakterét. Mi magyarok is beszélgettünk vele, de nem sokszor. Lehet, hogy mivel idegenek is, öreg diákok is voltunk, kevésbé voltunk irányítás tárgyai. Nem tudom, hogy tanulmányaikat, leckekönyveiket számonkérte-e. Lehet, hogy nem Annyit határozottan láttam, hogy a tudományos készségük jóval nagyobb, mint a mi diákjainké, — az én időmben. Egyszer meghallgattam a széniort. mikor prédikálásra készült. Volt abban, kivált az előadásban, jó adag diákos vonás, azonban saját maga csinálta. Nem mondhatom, hogy mi különös figyelem tárgyai voltunk, mivel ott már megszokták a külföldit. Érdekelte őket, ha valamit beszéltünk hazánkról (szívembe nyilállott sokszor, hogy Ausztria alattvalóinak tartottak, ha tiltakoztunk, elfogadták ugyan) és dolgainkról, de nem igyekeztek nagyon bevonni ebbe és abba, hogy ismerjünk, tanuljunk. Sőt inkább fordítva volt a dolog bizonyos tekintetben; t. i. mi, mint mind a négyen evangéliomi szellemű emberek (hárman a diákszövetségünknek tagjai is) igyekeztünk tervszerűen ilyen hatásokat adni; annál inkább, mivel itthon megszokván, nehéz volt missziói munka nélkül el lenni.

A rajnaparti öreg egyetemre voltak beiratkozva a theologusok. A felvétel szép, ünnepélyes formában történik, minden student kezét fogván a rektorral. Az előadásokra szorgalmasan járnak és elég sokat jegyeznek, némelyek szószerint, kivált a nők. A tanárokról ama kevés időből is sok dicsérni valót mondhatok. Mind nagy talentumú s külön-külön hatalmas egyéniségű emberek voltak. Duhm az ószövetségi exegesisben híres mester. Vischer óriási filozófiai képzettségű s emellett mély hitű Krisztus követő, ki a korunkat mozgó filozófiai és erkölcsi problémákról tartott nagyszerű kollégiumot (milliomos, ki az egyetemtől nem vesz föl fizetést). Megható volt az öreg, 30 év óta vak Riggenbachot látni, aki az újszövetségi exegesiszt adta gyermekies hittel s öreg bölcseséggel s arcáról lesugárzott, hogy Jézusában teljesen boldog. Fáradhatatlan munkás; a nagy missziói házban is belső ember, s a városi templomok-

ban is szokott prédikálni. A filozófiai szakon van Joel, mint a híres Nietsche utóda; de nem jár elődjének nyomdokain. Rendkívül élvezetes előadásai- val szinte akaratlanul is beviszi nagyszámú hallgatóinak lelkébe az ismereteket. Mély meggyőződéssel dolgozik a racionalista irányú Wernle theol. professzor. Úgy tudom, hogy még egy év sem telt el, hogy „Das Leben Jesu“ című munkáját már második kiadásban adta közre. Újabban a pozitivumok felé közeledik erős kriticismusa után s becsületesen elismeri állapotjának módosulását. Akkor rektor volt. Érdekes, hogy a mi buzgó Hausvaterünkkel jó barátságban volt, amint megfigyeltem. A templomba szorgalmasan járt; a városi papokat hallgatta, rendszeresen a karzat egy-egy hátulsó padjában ült. A missziói előadásokat Frohnmeyer missziói felügyelő tartja, ki a külmissziói intézetnél dolgozik, s maga is volt hosszabb-rövidebb ideig aktív misszionárius (úgy hiszem Indiában). Azon szemeszterben promoveálták licentiatusból theologiai doktorra honoris causa. Nagyon szeretetreméltó, kegyes, bölcs ember. A nyilvános higiénit a higiéniai intézetben adta egy orvostanár. Stb. Ezeknek és a többi tanároknak hatása alatt növekednek aztán a theologusok tudományban és jellemben. A hatásuk rájuk eleven. S valóban találhatnak is közöttük példaszerű embereket eleget. A tanárok közül szoktak prédikálni is. Tartanak nyilvános előadást az egyetem aulájában, mint egy alkalommal Bechtold tanár: „Staat und Christentum“ címmel a háborúról. A theológián, mint öreg diák, természetesen sok ismétlést is hallottam.

A theologusok életéhez tartozik társadalmi foglódásuk, szórakozásuk. Volt egy kirándulásunk az Alumneumból valóknak, amikor a Hausvater adott uzsonnára pénzt. Szeszt alig ivott egy-kettő, hanem teát, kávét, limonádét. Ez alkalommal aztán mindnyájan ünnepélyesen pertuk lettünk, azontúl „szalü“-vel üdvözölvén egymást. Többen eljártunk a Diákszövetségbe. Nem volt olyan mély aggresszív, mint a mi mozgalmunk. Jó nyomokon jár, de inkább doctrinair hajlandóságú. Azt mondják különben, más városban megint más típusú. Ez a vezetőktől is függ. Az is igaz, hogy náluk az egyház erős, a nemzeti érzés nemkülönben, anyagi és erkölcsi kultúra magas; míg mi az erőteljes és mielőbbi evangelizációt nemcsak egyházi, hanem nemzeti létkérdésnek is tekintjük. A Diákszövetség többször rendezett kirándulásokat, melyeken én is részt vettem. A természeti szépségeken kívül kedves és szolid játékok, tréfák, ének és zene tették kellemessé e délutánokat. Egyszer a Rajnára is mentünk csónakázni. A diáklányok, kik szintén benne voltak az egyesületben, ezen a kiránduláson is részt vettek; gitár mellett énekéltek, a diákok eveztek, mindenik csónakban vegyesen voltunk. Az egész nagyon beleillett a diákrómantikába. Utána — mint rendszeren — uzsonna volt, amely szokás szerint kávé, vaj, gyümölcsíz és ke-

hogy azt figyelmesen olvasgassa, tanulmányozza. A biblia a lelkész legerősebb lelki fegyvere. Ez legyen a mi ékességünk, dicsekedésünk, pajzsunk. Ebből a kútforrásból merítsünk mi és adjuk az életnek italát hiveseknek, ezzel védjük, mint kétélű szellemi lelki-fegyverrel hitünket.

Miután pedig a predikációban idézendő szentírásbeli helyek mellett, mint mellékbizonyítékok hatalmasan szerepelhetnek egészen odaillő zsoltár vagy dicséretversek, énekeskönyvünk többször átolvasgató, áttanulmányozandó, csakis akkor lesz lehető annak verseinek a prédikációba helyes alkalmi beillesztése. Hivesek szeretik, ha a prédikációkban a szentírásbeli helyek mellett énekvers idézetek is alkalmazhatók. Lévai Lajos sárkereszturi lelkész és esperes kiadott prédikációs könyvében ügyesen alkalmaz odaillő énekverseket. A szentírás mellett az énekeskönyv tekintélye, mondjuk, szentsége is feljebb-feljebb emelkednék, ha egyházi beszédeinkbe abból is idéznénk. A szentírás és énekeskönyvünkől egyházi beszédeinkbe beszótt s elmondott versek hatása a hallgató gyülekezetre mély benyomást tesz.

„Külföldön néhol az énekeskönyvet a nép bibliájának szokták nevezni. Ezen elnevezésben kétségkívül van valami túlzás, mert az Isten igéjét soha, sehol és senkiének kezében semmi más nem helyettesítheti. Annyi azonban bizonyos, hogy a protestáns nép, s épen a mi népünk egyházi életében is a biblia után semmi oly nagyfontosságú befolyással nem bír, mint az énekeskönyv.“ Így szól Révész Imre „a magyarországi református egyház közönséges énekeskönyvéről, az ének szerzőinek névsorával, történeti közlemények“ című füzet bevezetésének elején.

A papi nemzedéknek érdekében áll tehát bibliai előképzettségét folyton bővíteni, de kötelessége is. De hát ki ellenőrzi most azt, hogy a lelkészek tovább képezik-e magukat. Nem érdektelen tudni, hogy mik voltak 1814 február 28-án épen egyházközségben a kanonika vizitáció némely felvett kérdései; mert ezekben tárgyamra vonatkozólag, értve a lelkészek továbbképzését, van egy-két tétel a többi között. A kérdések ezek: „ki a prédikátor? marad-e? van-e catechismus, helvetica confessioja, egyéb szükséges könyvei, mit olvas privátim?“ Ez alatt, hogy mit olvas privátim? ez értendő: hogy képezi-e tovább magát? A továbbképzés lelkészekre vonatkozólag főként a káté, a helvetica confessio és az egyházi törvénykönyv tanulmányozásában kell, hogy álljon, azután más tudományos theologiai művek figyelmes olvasásában.

Nem kicsinyes az ügy, melyről szóltam, ép azért érdemes a gondolkozásra és arra, hogy ez ügghöz nálam avatottabb tollúak szóljanak. De felsőbb hatóságaink mindenesetre emeljék fel szavukat és utasítsák a lelkészeket főként a biblia tanulmányozására, mert valljuk meg az igazat, hogy vannak, akiket, mint a gyermekeket, nógatni kell kötelességeink teljesítésére. Az esperesek tesznek erről szomorú tanúbizonyosságot, hogy mennyire hátráltatják az adminisztrációt némely lelkészek a terminusok negligálásával. Hát a húzás-halasztás, a késedelem emberei vagyunk mi, nem árt nekünk egy kis figyelmeztetés, hátha megértenék ezt a példaszót: „Amit ma elvégezhetsz, ne halaszd azt holnapra.“ Hátha a figyelmeztetések után mindenek ékesen és szép renddel intéztetnének el.

Sófalvy.

Külföld

Apró képek

a bázeli református theologiai alumneumból.

(Befejező közlemény.)

A diákok jó barátságban vannak egymással. Egy-egy összezördülést, vitatkozást szenvedelmesen — látam, de mélyebb gyűlölködéseket nem vettem észre. Jól meg vannak együtt, mégis vannak csoportok, akik különösebben összetartanak, vagy két-két egymást jobban megértő barát. A diákságot, bár mind theologusok, még sem lehet egyformának mondani. Voltak nagyon szorgalmasak, volt egy-kettő, aki csak a könnyebb végét fogta a dolognak. Volt egy, aki különösen fölkellette a figyelmemet vasszorgalmával; egy időben szinte egész nap ott ült a héber studiuma mellett és még arabot is tanult hozzá. Hozzá még nagy kedvvel, szinte passzióval. Egy másik az első jelölt (a mi káplánunk) vizsga előtt állott, az is nagyon sokat tanult. A többieket is általában igen szorgalmasoknak láttam. Úgy találtam, hogy szorgalmasabbak, többet tanulnak és tudnak is, mint a mi theologusaink. Hallottam egy sétánk alkalmával egy beszélgetést társadalmi témákról is; s olyan jártasságot és emelkedett felfogást bizonyítottak be előttem, amit nem igen tételeztem fel róluk. Volt egy-kettő, aki inkább a könnyebb életet szerette. Összejöttek a szobáikban, pipáztak, teázgattak, külsőleg mindnyájan udvariasak voltak, s a művelt ember impresszióját tették. Mikor már a szemeszter vége felé körútamra készültem, nagyon szívesen adtak útbaigazítási terveket stb. hogy lenne jobb. Kettő fel is ajánlotta, menjek el hozzájuk, mindkettő papfiú volt, tényleg meg is látogattam őket, egyik jó darabon velem is jött a nagy „Jungfrau“ hegycsoport előtt. A lakótársam egy fiatal gyermekember volt, aki előző évben tette le az érettségét. Ez is nagyon előékeny volt. Szép könyvtára volt, felajánlotta használatra; az asztalom felett függő lámpámra ernyőt csinált, útitervemben segített stb. végül megajándékozott egy könyvvel (Schleiermacher: Reden über die Religion). Ebben a diákban érdekesen volt egyesülve a komolyság és a mulató kedv. Tagja volt egy híres diákegyesületnek, a Zofinger Vereinnak és a kneipékra hetenkint eljárógatott, ahol szemtanúja voltam, nagy ivások folytak. Ennek dacára azonban rendszerető, igen erős szorgalmú diák volt. Különben a többiek is szerették a tréfákat. Az bizonyos, hogy ha egy barátságos társaságban voltunk is, még sem volt ez a csoport diákság egyfajta. A szenior, aki a tanfolyamnak vége felé járó diák volt, szelid és udvarias, emellett határozott ember volt pozitív keresztényen szellemmel; már a viceszenior racionalista volt. Igen jól voltam egy magas, derék fiúval, aki misszionárusnak készült, de családi körülményei megaka-

dályozták. Rendkívül sok lelki derékség és energia volt benne, világos szemmel látta a világ gonoszságát és állította, hogy az embereknek meg kell térni. Sokat tanult és szerette a zenét is művelni. Egy másiknak megint különös világnézete volt. Azt mondta, hogy az emberek a tudomány, a fejlődés által lesznek boldogok. Az evang. keresztyén világnézetet úgy látom, nem ismerte. Jóllehet voltak ideáljai és akaratata, de azt is állította pl. hogy a hazugságot a katonaságnál nem lehet elkerülni, nem is szükséges: „so geht es besser.“ (Megjegyzem, hogy mindenki tartozik szolgálni és az időre természetesen kibocsátják az Alumneumból). Egyik-másik a kor szellemétől ugyancsak imprégnálva van. A Hausvater buzgó keresztyén embernek láttam, azonban nem tudtam alaposan utána járni, mennyiben tudja befolyásolni egyenkint a diákok karakterét. Mi magyarok is beszélgettünk vele, de nem sokszor. Lehet, hogy mivel idegenek is, öreg diákok is voltunk, kevésbé voltunk irányítás tárgyai. Nem tudom, hogy tanulmányaikat, leckeönyveiket számonkérte-e. Lehet, hogy nem Annyit határozottan láttam, hogy a tudományos készségük jóval nagyobb, mint a mi diákjainkké, — az én időmben. Egyszer meghallgattam a széniorot, mikor prédikálásra készült. Volt abban, kivált az előadásban, jó adag diákos vonás, azonban saját maga csinálta. Nem mondhatom, hogy mi különös figyelem tárgyai voltunk, mivel ott már megszokták a külföldit. Érdekelte őket, ha valamit beszéltünk hazánkról (szívembe nyiláltott sokszor, hogy Ausztria alattvalóinak tartottak, ha tiltakoztunk, elfogadták ugyan) és dolgainkról, de nem igyekeztek nagyon bevonni ebbe és abba, hogy ismerjünk, tanuljunk. Sőt inkább fordítva volt a dolog bizonyos tekintetben; t. i. mi, mint mind a négyen evangéliumi szellemű emberek (hárman a diákszövetségünknek tagjai is) igyekeztünk tervszerűen ilyen hatásokat adni; annál inkább, mivel itthon megszokván, nehéz volt missziói munka nélkül el lenni.

A rajnaparti öreg egyetemre voltak beiratkozva a theologusok. A felvétel szép, ünnepélyes formában történik, minden student kezét fogván a rektorral. Az előadásokra szorgalmasan járnak és elég sokat jegyeznek, némelyek szószerint, kivált a nők. A tanárokról ama kevés időből is sok dicsérni valót mondhatok. Mind nagy talentumú s külön-külön hatalmas egyéniségű emberek voltak. Duhm az őszövetségi exegesisben híres mester. Vischer óriási filozófiai képzettségű s emellett mély hitű Krisztus követő, ki a korunkat mozgó filozófiai és erkölcsi problémákról tartott nagyszerű kollégiumot (milliomos, ki az egyetemről nem vesz föl fizetést). Megható volt az öreg, 30 év óta vak Riggerbachot látni, aki az újszövetségi exegesiszt adta gyermekies hittel s öreg bölcseséggel s arcáról lesugárzott, hogy Jézusában teljesen boldog. Fáradhatatlan munkás; a nagy missziói házban is belső ember, s a városi templomok-

ban is szokott prédikálni. A filozófiai szakon van Joel, mint a híres Nietzsche utóda; de nem jár elődjének nyomdokain. Rendkívül élvezetes előadásai-
val szinte akaratlanul is beviszi nagyszámú hallgatóinak lelkébe az ismereteket. Mély meggyőződéssel dolgozik a racionalista irányú Wernle theol. professzor. Úgy tudom, hogy még egy év sem telt el, hogy „Das Leben Jesu“ című munkáját már második kiadásban adta közre. Újabban a pozitívumok felé közeledik erős kriticismusa után s becsületesen elismeri állapontjának módosulását. Akkor rektor volt. Érdekes, hogy a mi buzgó Hausvaterünkkel jó barátságban volt, amint megfigyeltem. A templomba szorgalmasan járt; a városi papokat hallgatta, rendszeresen a karzat egy-egy hátulsó padjában ült. A missziói előadásokat Frohnmeyer missziói felügyelő tartja, ki a külmissziói intézetnél dolgozik, s maga is volt hosszabb-rövidebb ideig aktív misszionárius (úgy hiszem Indiában). Azon szemeszterben promoveálták licentiatusból theologiai doktorra honoris causa. Nagyon szeretetreméltó, kegyes, bölcs ember. A nyilvános higiénia a higiéniai intézetben adta egy orvostanár. Stb. Ezeknek és a többi tanároknak hatása alatt növekednek aztán a theologusok tudományban és jellemben. A hatásuk rájuk eleven. S valóban találhatnak is közöttük példaszerű embereket eleget. A tanárok közül szoktak prédikálni is. Tartanak nyilvános előadást az egyetem aulájában, mint egy alkalommal Bechtold tanár: „Staat und Christentum“ címmel a háborúról. A theológián, mint öreg diák, természetesen sok ismétlést is hallottam.

A theologusok életéhez tartozik társadalmi foglalkozásuk, szórakozásuk. Volt egy kirándulásunk az Alumneumból valóknak, amikor a Hausvater adott uzsonnára pénzt. Szeszt alig ivott egy-kettő, hanem teát, kávé, limonádét. Ez alkalommal aztán mindnyájan ünnepélyesen pertuk lettünk, azontúl „szalú“-vel üdvözlölvén egymást. Többen eljártunk a Diákszövetségbe. Nem volt olyan mély aggresszív, mint a mi mozgalmunk. Jó nyomokon jár, de inkább doctrinair hajlandóságú. Azt mondják különben, más városban megint más típusú. Ez a vezetőktől is függ. Az is igaz, hogy náluk az egyház erős, a nemzeti érzés nemkülönben, anyagi és erkölcsi kultúra magas; míg mi az erőteljes és mielőbbi evangelizációt nemcsak egyházi, hanem nemzeti létkérdésnek is tekintjük. A Diákszövetség többször rendezett kirándulásokat, melyeken én is részt vettem. A természeti szépségeken kívül kedves és szolid játékok, tréfák, ének és zene tették kellemessé e délutánokat. Egyszer a Rajnára is mentünk csónakázni. A diáklányok, kik szintén benne voltak az egyesületben, ezen a kiránduláson is részt vettek; gitár mellett énekelték, a diákok eveztek, mindenik csónakban vegyesen voltunk. Az egész nagyon beleillett a diákeromantikába. Utána — mint rendszeren — uzsonna volt, amely szokás szerint kávé, vaj, gyümölcsiz és ke-

HIVATALOS ÉRTESÍTŐ.

A lizántúli református egyházkerület püspökétől.
5843—1918. szám.

KÖRLEVÉL

valamennyi Presbiteriumhoz.

Csikszereda r. t. város képviselőtestülete a következő kéréssel fordult a püspöki hivatalhoz:

„1916 augusztus 27-én éjjel váratlanul reánk tört az ellenség. Hatósági intézkedés folytán menekülnünk kellett. Minden vagyonunk hátrahagyásával távoztunk a városból és kezdtük meg a nyomorúságos vándorlást, amelyet amíg élünk, elfelejteni soha sem lehet.

Mikor hónapokig tartó hontalanság után visszatértünk városunkba, azt az ellenség által felégetve és kirabolva találtuk. Nem maradt egy párna, amelyre lehajthattuk volna fáradt fejünket; nem volt egy tűzhely, ahol elkészíthettük volna szegényes eledelünket. A kevés, még épen hagyott lakásokban összezsúfoltan tengetjük életünket ma is, majdnem két év múltán.

Eddig vártunk, túrtunk.

Reméltük, hogy jobbra fordul sorsunk. Hiába vártunk, hiába túrtunk!

Mai napig semmi komoly jelét nem látjuk annak, hogy kqmolyan is akarnak rajtunk segíteni.

A kapott ígéretek még ezideig csak ígéretek maradtak. Kormány után kormány jött. Egyik kormánybiztost felváltotta a másik, s mégis a helyzet olyan, mint volt 1916 október 12-én, amikor a reánk törő ellenséges hordák kitakarodtak tönkre tett városunkból.

Képviselőtestületünk tovább már nem nézheti nyugodtan a város és lakosságának pusztulását. Éppen ezért tisztelettel az iránt folyamodik az igen tisztelt Címhez, kegyeskédjek ennek a tönkre tett székegy városnak és koldusbotra jutott lakosságának felsegítése érdekében a lehető legmesszebb menő anyagi támogatást nyújtani.

Körülbelül 16 millió korona az a kár, melyet az ellenség betörés, részben az épületek felégetése, részben ingóságaink elrablása által okozott. Ez összeg azonban, — ha a mai érték és pénzviszonyokat tekintjük, — jóval nagyobb annak kétszeresénél is.

Ekkora kárt nagyobb arányú támogatás nélkül kiheverni nem tudunk.

Egy székegy város megmentéséről lévén szó, hiszszük és reméljük, hogy esdő szavunk nem lesz a pusztában kiáltó szava s t. Cimed meg fogja találni módját annak a segítségnek, melyet képviselőtestületünk magyar nemzeti érdekből is ismételten tisztelettel kér.

Amidőn székegy testvéreinknek kérő szavát minden egyes presbiteriumhoz eljuttatom, egyben kérem, hogy a legalkalmasabbnak látszó formában eszköz-lendő gyűjtés eredményét közvetlenül Csikszereda r. t. város pénztárához méltóztassanak elküldeni.

Atyafiságos szeretettel
Debreczen, 1918 szeptember 13.

Kiss Ferenc,
püspök h.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.
6707—1918. szám.

KÖRLEVÉL

valamennyi kebelbeli nagytiszteletű Lelkészi Hivatalnak.

„Az Országos Közélelmezési Hivatalt vezető m. kir. miniszter úrnak 1918. évi augusztus 23. napján 120,558—918. IV. b. sz. a. kelt körrendeletét az úrvacsorai kenyérhez szükséges liszt biztosítása tárgyában szives tudomásul az alábbiakban közlöm.

Atyafiságos szeretettel

Debreczen, 1918 szeptember hó 12-én.

Kiss Ferenc,
püspök h.

Az Országos Közélelmezési Hivatalt vezető m. kir. Miniszter. 120,558—1918. IV. b. sz. *Körrendelet*. Valamennyi törvényhatóság első tisztviselőjének. Több egyházi hatóság kérésére megengedem, hogy a bevett és elismert vallások és felekezetek egyes lelkészeivel lefolytatandó terményelszámolásnál az illető lelkész házi szükségletébe az ostyakészítéshez, kenyérsütéshez, vagy más egyházi célra a hatóság megítélése szerint tényleg szükséges gabona betudás-sék, illetőleg visszahagyassék. Amennyiben valamely lelkész ebbeli igazolt szükségletét saját terméséből vagy a hívek által beszolgáltatandó természetbeni járandóságokból fedezni nem tudná, úgy a hiány a hatóságok lisztállományából, a mindenkor rendelkezésre álló készleteknek megfelelő részletekben kiutalandó. Budapest, 1918. évi augusztus hó 23-án. A miniszter helyett: dr. Nagy Ferenc s. k. államtitkár. A másolat hitelül: Budapest, 1918 augusztus 30. Nagy János, konventi irodatiszt.“

PÁLYAZAT.

a bihartordai református egyházban káplántanító állásra. Évi fizetés: 1. Kápláni fizetés 500 K. 2. Kézpénz egyháztól 96 K 98 fillér. 3. Államsegély 480 K. 4. Ismétlőiskolások oktatásáért évi 80 K polgári községtől. 5. 22 hold 980 □-öl tagosított szántó-föld 1200 □-öivel. 6. A szőlőskertben 137 □-öl pusztá föld. Lakás, kert, mellékhelyiségek. Földek adóját az egyház fizeti. Kötelesség: Jelenleg az I—VI. leány osztály tanítása, ha a vegyes I. osztály tanítói állása betöltetik, csak a II—VI. osztály vezetése. Lelkész felhívására, a lelkészi szolgálatok végzése.

Ezen állás esetleg rendes tanítóval, vagy tanító-nővel is betöltetik, ki azonban az 1. pont alatti kápláni fizetést, 500 koronát nem kapja.

Tanítói oklevéllel nem bíró segédlelkészek, tanítók és tanítónők is pályázhatnak; de ezeknek a 3. pont alatti 480 korona nem biztosított, utóbbiak-

nak természetesen az 500 K kápláni fizetés sem adatik. Nem okleveles pályázók, ideiglenes minőségben, csak a folyó tanévre alkalmazhatnak.

2. Ugyancsak a bihartordai egyházban a vegyes I. osztályú tanítói állás is üresedésben van a következő fizetéssel: 1. Államtól havi 80 K. 2. Egyháztól havi 20 K s egy szobából álló lakás, bútor, fűtés és világítás nélkül. Ezen állásra csak okleveles tanítók és tanítónők pályázhatnak. Megbízásuk hadbavonult tanító visszatértéig tart.

Pályázati határidő 1918 okt. 5.

Bihartorda, 1918 szept. 9.

Vértessy Móric,
református lelkész.

Pályázat rendes tanítóságra.

A rozsályi református egyház vegyes elemi népiskolájában megüresedett kantor-tanítói állásra pályázat hirdettetik. Fizetése egyháztól: évi száz korona negyedévi előleges részletekben, 20 K kertváltás és lakás; az államtól a törvényszerű fizetékiegészítés. Kötelessége: a tiszántúli egyházkerület tanterve szerinti tanítás, énekvezérség, presbiteri jegyzőség, kánonikus órákon, vagy lelkész betegsége esetén az istentisztelet végzése.

Pályázhatnak elsősorban okl. tanítók, szükség esetén tanítónők is alkalmazhatnak.

Felszerelt kérvények szept. végéig alulírotthoz küldendők.

Rozsály (Szatmár m.) 1918 szeptember hó.

Nagy Sándor,
református lelkész.

PALYAZAT.

A bátyui református egyház énekvezéri és választánitói állására pályázatot hirdet.

Javadalom: 1. Lakás természetben, a hozzátartozó kerttel, amely 802 □-öl; 2. 15 kat. hold 1434 □-öl szántóföld és 4 kat. hold 1105 □-öl kaszáló; 3. készpénz 800 K évnegyedenként az egyház pénztárából előre fizetve; 4. vallástánításért az állami iskolától 180 K; 5. stóla.

Kötelesség: Istentiszteletek alkalmával énekvezetés orgonán; lelkész akadályoztatása esetén, valamint úrvacsora osztásakor délután istentisztelet végzése, az állami iskolában vallás- és énektanítás; énekkar szervezése és vezetése s általában mindazon teendők végzése, amelyeket az egyházi törvény kötelességévé tesz és az egyház érdeke megkíván.

Megjegyzés: Ha a mostani kántori lakhelyre egyéb célra szüksége lenne az egyháznak, jogában áll a kántor részére más alkalmas lakást adni kerttel együtt.

Pályázat folyó év október hó 5-ig adandó be a református lelkészi hivatal címére.

Az állás választás után azonnal elfoglalandó.

Bátyu, 1918 szeptember hó 5.

2-3

Presbiterium.

Megjelentek !!

WOLHYNIÁBAN.

Irta Göde Lajos, szekszárdi ref. lelkész.

Ára 6 korona 50 fillér.

Papi dolgozatok X. kötet.

Alkalmi egyházi beszédek. Irta Jánosi Zoltán.

Ára kötve 10 korona.

IMÁDSÁGOK.

Bibliaolvasással egybekötött hétköznapi reggeli istentiszteletekre.

Irta: F. Varga Lajos.

I-ső kötet. — Ára füzve 8 korona, kötve 12 korona.

II-ik kötet. — Ára füzve 8 korona, kötve 12 korona.

Portóra egy-egy könyvre 50 fillér küldendő.

Kapható:

HEGEDÜS ÉS SÁNDOR

protestáns irodalmi könyvkiadóhivatalában

DEBRECZEN.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők utbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékében jelenleg 1700 fogyasztási szövetkezet működik, amelyek összfor-
♦♦ galma 80.000.000 korona volt. ♦♦

Földmivelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági berendezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbb tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.